

CAPREOLUS

TIJDSCHRIFT VOOR REEWILDBEHEER

2e jaargang nr. 6 oktober 1994

Colofon

opgericht op 21 april 1951.

Capreolus, Tijdschrift voor Reewildbeheer
van de Vereniging Het Reewild
ISSN: 0929-1091
Verschijnt: 4 x per jaar
Beschermheer: Z.K.H. Prins Bernhard

Redactieraad:

Mr M.A. Aberson
Mr T.M. Kollé
Prof Dr J.L. van Haften

Redactie:

Drs S.A. Kollé
Mw. M. Spaargaren
Mw. J.E. van Herp-Bruynius

Drukkerij:

Bergdrukkerij Amersfoort,
Natriumweg 6, 3812-PV Amersfoort.
033-620462

Verenigingsprofiel.

Bestuur:

Mr T.M. Kollé,	voorzitter (1991)
Mr M.A. Aberson,	secretaris (1990)
J.R. Baron de Vos van Steenwijk	penningmeester (1989)
R.L. van Nederpeet,	lid (1993)
Mr L.P.M. J. Camijs,	lid (1991)
F. Garssen,	lid (1991)
H. Meyeringh,	lid (1992)
H. Punt,	lid (1987)
A. Rutten,	lid (1993)
P.H. Schneider,	lid (1990)
J. Schoonderbeek,	lid (1989)
Ir J.M. Seroo,	Ver Reewildkring
	Oost-Brabant (1985)
G.E.H. van de Woude,	lid (1994)

Secretariaat:

Herengracht 141, 1015 BH Amsterdam 020-6207872
Fax: 020-6207872

Levensservice-administratie:

Mw. J.E. van Herp-Bruynius,
Landjonker 19, 3834 CL Leusden 033-942032

Opleidingen:

Stichting Reeenbeheer Nederland
Lokveenweg 38, 9751 CK Haren (Gn.) 050-547278

Organisatie keuringen:

J. Schoonderbeek,
Meidoornstraat 16, 7497 MG Bentelo 05472-92228

Beheer materiaal:

A.J. Mörzer Bruynis, v.Peterson Ramringweg 30,
8072 RA Nunspeet 03412-57483

Slijplaatjes:

G.J.M. Koenderink,
Thee 96, 7991 PK Dwingeloo 05219-7356

Biologisch Adviseur:

Prof Dr J.L. van Haften,
Sweelincklaan 13, 6865 JB Doorwerth 085-336973

Contributie: f 42,50 per jaar.

Bankrelatie:

ABN • AMRO Bank rek.nummer 49.70.37.440
Circulnummer van de bank 83.75.70
t.n.v. Vereniging "Het Reewild"
te Apeldoorn.

Foto voorpagina: Joke Hendriks

Aktiviteitenkalender

Regio West- en Midden-Brabant

heeft de heer Erich Marek, een van de beste wildfotografen van Duitsland, verbonden aan het Jacht-, Wild en Natuurmagazin "Die Pirsch", weten te arrangeren voor een voordracht met overlappende dia's. Deze wordt op vrijdagavond 25 november 1994 om 20.00 gehouden in Hotel "Bellevue" in Chaam, Dorpsstraat 27. Deze avond zal worden opgeluisterd met jachthoornblazers en enkele standhouders. Het belooft een avond te worden waar u geen spijt van zult krijgen.

Regio Achterhoek

organiseert op 18 en 19 maart 1995 haar 26ste Regionale Reewildbeheertoonstelling in de Exelse Molen.

INHOUD:

-Redactioneel	3
-Vergunninghouders, opgelet!	3
-Cyfermatig reewildbeheer, <i>dbr. A.P.M. Rutten</i>	5
-Vragenrubriek	9
-De keuringsresultaten Vorden 1994, <i>dbr. H. Eikelboom</i>	10
-Leeftijdsbepaling aan de hand van slijplaatje, <i>Wolfram Osygan</i>	12
-Nazoek, <i>T.T. Faber</i>	18
-Relativeren, <i>dbr. H. Cauwenbergbe</i>	19
-Nieuws van het secretariaat en de ledenservice	25

"Capreolus" is het onafhankelijke orgaan van de Vereniging Het Reewild. De weergegeven meningen komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van het bestuur.

De redactie behoudt zich het recht voor, elke reactie te korten of te redigeren.

Copy voor de volgende "Capreolus" vóór **1 november 1994** zenden aan de redactie Vereniging Het Reewild, Antwoordnummer 3268, 3800 ZA Leusden.

Redactioneel

-Stefan Kolle-

Geachte lezer,
 Zoals te verwachten viel, heeft de in de vorige uitgave geplaatste briefwisseling tussen Wil Huygen en het bestuur de nodige reacties losgemaakt. Niet alleen in Nederland, maar ook in België blijkt dit onderwerp een strijdpunt te zijn, zoals blijkt uit de copie van een brief die de voorzitter van Oost-Westvlaamse Jagersvereniging aan De Vlaamse Jager stuurde naar aanleiding van de discussie in Capreolus. Deze Capreolus staat verder in het

teken van de wetenschappelijke aspecten van het reewildbeheer. De betrouwbaarheid van leeftijdsbepalingsmethodes en tellingen zijn onderwerpen die al snel tot discussie leiden. De bijdragen in deze uitgave geven nieuwe voeding aan de bestaande twijfels. Ook de resultaten van de tentoonstelling in Vorden, hier aan een historische vergelijking onderworpen, komen zo wellicht in een ander daglicht te staan. Ik hoop dat deze drie bijdragen ook tot interessante reacties vanuit de lezers leiden.

Foto: Arie Visser

Vergunninghouders voor afschot van reewild, opgelet!

De aanvraag vergunning voor het afschot van reewild is per 1 september 1994 gewijzigd. Deze vergunning moet thans aangevraagd worden bij een districtskantoor van de DUR (Direktie Uitvoering Regelingen). De meeste vergunninghouders hebben hierover een schrijven ontvangen. Het traceren van alle vergunninghouders bleek helaas niet mogelijk, zij kunnen zich wenden aan de secretaris in hun regio.

Bij deze aanvraag ontvingen zij adres(sen) van de districtskantoren van de desbetreffende provincie. Het kan echter voorkomen dat de vergunninghouder in een andere regio of elders bij een Kamer van Koophandel staat ingeschreven en dan onjuiste adres(sen) heeft. Ook dan kunt u zich wenden aan uw regiosecretaris welke in het bezit is van een lijst met **alle** districtskantoren.

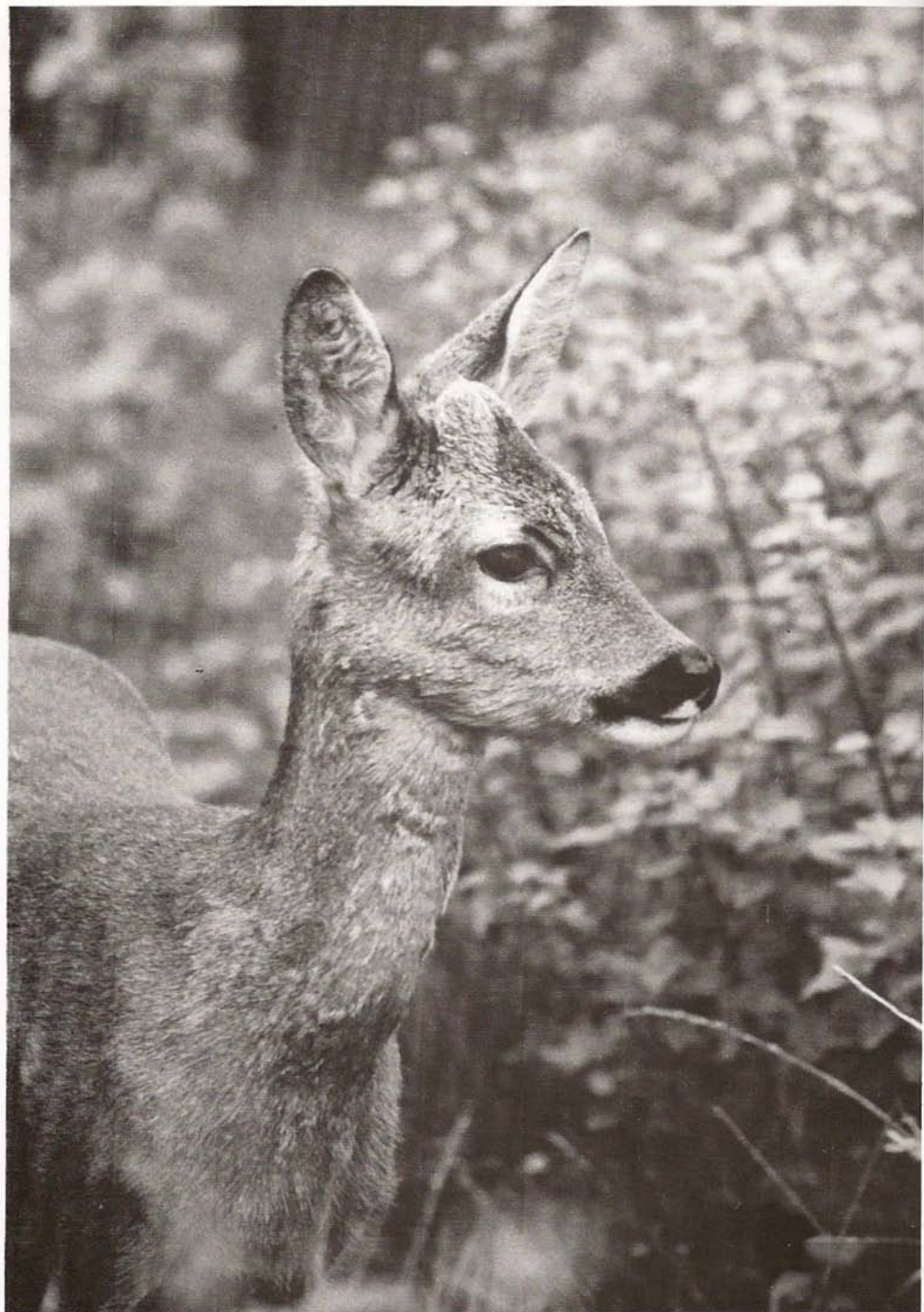

Foto: Joke Hendriks

Cijfermatig Reewildbeheer

-A.P.M. Rutten-

Voorzitter Regio Limburg

De basis van onze regulatieplannen is:

1. *Inventarisatie* van de stand, vastgesteld na een voorjaarstelling of op een ander moment na meerdere intensieve tellingen.
2. De *ideale stand* berekend volgens het draagkrachtmodel van Haafden of Poutsma.

Wat de inventarisatie betreft, daar verschillen de deskundigen van mening. Kolle (Capeolus nummer 1- maart 1993 blz. 12) breekt een lans voor uitbreiding van de jachtijd en gaat er daarbij vanuit dat de bestandsinventarisaties "zorgvuldig en degelijk" zijn.

Ploos van Amstel (Zsch.f.Jagdwissenschaft 1992; 38; 202) baseert zijn zeer interessante betoog over populatiedynamiek van het reewild op de betrouwbaarheid van achtereenvolgende voorjaarstellingen en het daaruitvolgende aantal territoria.

Peltzer en Berger toonden aan dat een éénmalige voorjaarstelling slechts de helft van de populatie laat zien die er met meerdere intensieve tellingen tevoorschijn komt. Deze laatste methode

nam ongeveer 4 x zoveel tijd in beslag. (Nederlandse Jager 1986;23; blz.524) Deze bevindingen worden bevestigd in de literatuur. Zelfs in omrasterde gebieden wordt nooit 100% waargenomen en meestal slechts tussen de 50-70%. Hespeler (Rehwild Heute) vindt het verbazingwekkend dat er nog steeds jagers zijn die menen dat ze reeën kunnen tellen: "Nur tote Rehe lassen sich zählen".

**Hoeveel reeën
telt Nederland;
25.000 of 60.000?**

Ideale stand?

Wat de ideale stand betreft, bepaald door een waardeschatting van de biotoop en de dekking, daar zijn ook enige vraagtekens bij te plaatsen. Het reewild is zeer adaptief en heeft zich niettegenstaande de afbraak van natuurgebieden en groene ruimte in ons land steeds maar uitgebreid en aangepast aan de veranderde omstandigheden. En wie zijn wij dat wij menen te kunnen bepalen hoeveel reeën er per 100 ha. mogen of kunnen voorkomen? In Duitsland worden soms con-

centraties van 20 per 100 ha. gezien. In Limburg, berekend op 25.000 ha. dekking waar het reewild min of meer ongestoord 24 uur per dag kan doorbrengen, wordt de ideale voorjaarsstand vastgesteld op 1900 exemplaren, terwijl er al jaren meer dan 2000 worden geteld. En we moeten aannemen dat tellingen altijd een flink stuk onder de reële stand liggen.

Relatieve waarde cijfers

De eerste vraag is: kunnen wij een effectief reewildbeheer uitoefenen dat is gebaseerd op tellingen die gedurende vele jaren op dezelfde manier in dezelfde leefgebieden plaatsvinden? Anders gezegd kan op deze manier een trend herkend worden: stijgen of dalen van een populatie, ook al hebben de cijfers slechts relatieve waarde.

Het tweede probleem is hoe het komt dat het op bovengenoemde (te lage) cijfers gebaseerde afschotquotum niet wordt gehaald met uitzondering van de IJsselmeerpolder? Als we te weinig afschieten van een te laag ingeschatte populatie dan moet er toch een explosie van de stand volgen!

Ook ik kan het niet nalaten wat te spelen met cijfers hoewel ik me realiseer dat het een zinloze procedure is omdat het in de praktijk klaarblijkelijk anders werkt. Maar het dient slechts ter illustratie van de gevolgen

valwijd, emigratie en verminderde vruchtbaarheid. Bij verfijndere telmethodieken wordt mogelijk een hoger percentage als 75% gehaald en de aanwas kan eveneens geteld worden en niet berekend hetgeen een lagere uit-

Geen uitbreiding

De meeste Nederlandse ree-wilddeskundigen schatten het Nederlandse bestand op 25-30.000 stuks. Het is mij niet duidelijk waar dit op is gebaseerd, want reeds in 1980 wordt de stand op dit

1. De voorjaarstelling levert twee mogelijke uitslagen:
 - a. 50
 - b. 75
2. Aanwas wordt berekend door 85% van het aantal geiten:
 - a. 85% van 25 = 21
 - b. 85% van 37 = 31
 Werkelijke aanwas = 85% van 50 = 42
3. Zomerstand wordt berekend:
 - a. 1 + 2 = 50 + 21 = 71
 - b. 75 + 31 = 106
 Werkelijke zomerstand 100 + 42 = 142
4. Regulatie voor het volgend jaar wordt berekend door zomerstand - ideale stand:
 - a. 72 - 100 = -29
 - b. 106 - 100 = 6
 De werkelijke regulatie zou moeten zijn 142 - 100 = 42
5. Afschot wordt in a. nagelaten. In geval b., rekening houdend met valwijd, wordt 80% van de regulatie toegewezen = 5. Slechts 65% daarvan wordt vervuld = 3
6. Bij de volgende telling is de werkelijke stand $142 - 3 = 139$
7. De volgende telling levert dan op:
 - a. 70
 - b. 104
8. Aanwas in volgend seizoen =
 - a. 85% van 35 = 30
 - b. 85% van 52 = 44
 De werkelijke aanwas is 85% van 70 = 59
9. Zomerstand wordt berekend:
 - a. 7 + 8 = 70 + 30 = 100
 - b. 104 + 52 = 156
 Werkelijke zomerstand is $139 + 59 = 198$
10. De regulatie wordt berekend:
 - a. 100 - 100 = 0
 - b. 156 - 100 = 56
 De werkelijke regulatie zou moeten zijn $198 - 100 = 98$
11. Afschot wordt in a. nagelaten. In geval b. 80% van 56 = 45 Slechts 65% wordt vervuld: = 29
12. Bij de volgende telling is de werkelijke stand $198 - 29 = 169$

van een structureel te laag afschot gebaseerd op te lage inventarisatie. Stel we hebben een "ideale" situatie: de werkelijke stand in een gebied is gelijk aan de ideale stand = 100 (zie bovenstaand model) In dit model zou de stand dus steeds toenemen, zij het minder dan berekend door

komst geeft (Ploos van Amstel) Ploos van Amstel (Capreolus nummer 2- juni 1993 blz. 8) meent dat de op de gebruikelijke manier vastgestelde regulatieplannen tot een te hoog afschot zouden kunnen leiden als de Nederlandse populatie inderdaad slechts 25.000 bedraagt.

aantal geschat (Wildschut) en dan zou er sindsdien dus geen uitbreiding hebben plaatsgevonden. Peltzer en Berger (Reewild 1987; 4; 9) komen na enige cijfermatige exercities met arealen bos- en natuurgebied op een minimum stand van 23.000 exemplaren. Op een andere manier berekend

- namelijk uitgaande van een territoriumgemiddelde voor bok + geit van 10 ha.- en een areaal voor reewild geschikt bos- en natuurterrein van 300.000 ha. komt er een getal van 60.000 uit de bus.

In die berekeningen zijn zoveel aannames en ongewisse cijfers, dat het niet meer dan een exercitie lijkt, die best waar kan zijn, maar mij niet kan overtuigen.

Hoe is nu de situatie in Limburg?

In 31 leefgebieden met een totaal van 25.000 ha. aan permanente dekking (waar het reewild 24 uur per dag min of meer ongestoord kan

Jaar	Telling		Afschot	
	bok	geit	bok	geit
1989	693	825	231	307
1990	885	1054	271	278
1991	1024	1291	269	324
1992	1185	1513	298	408
1993	1121	1427	416	531

verblijven)-bepaald volgens een nauwkeurige biotoopinventarisatie tezamen met de plaatselijke jachthouders- wordt al jaren volgens de aloude manier jaarlijks geteld gedurende twee avonden en één morgen, eventueel aangevuld met extra gegevens van de jachthouders. Deze inventarisaties tonen al jaren een langzame

stijging met name sinds 1989. Ook het afschot (65 % van het vergunde aantal) gaat op dezelfde manier omhoog (zie grafiek).

Uit deze gegevens menen wij te moeten concluderen dat het afschot van 65 % inderdaad te laag is, met name het geitenafschot. Als de regel van 2 stuks per

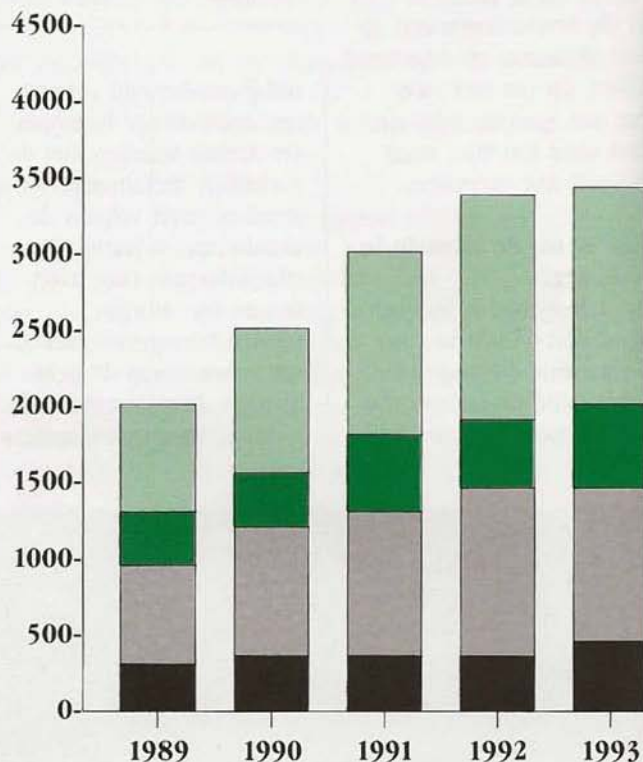
Foto: Joke Hendriks

10 ha. territorium opgaat dan is de populatie in Limburg ruw geschat 5000 stuks. De telling haalt dan 50%. Op deze wijze moeten ook redelijk betrouwbare populatiecijfers uit de andere regio's kunnen worden geproduceerd en dan kunnen wij misschien komen tot een totale populatie voor Nederland. Het zou de moeite lonen om de afschot- en telgegevens van de andere regio's eens kritisch met elkaar te vergelijken en er zo misschien achter te komen wat de verschillen zijn en hoe reëel onze regulatieplannen zijn. Als we ieder jaar door elkaar 50-60% van de reële populatie tellen, dan is daar wel degelijk een wildbeheer op te baseren, als men ook een oog heeft voor de leeftijdsopbouw, geslachtsverdeling en het totale aantal valwild (in Limburg 16% van het afschot). Zolang het bestand (inventarisatie) stijgt is het afschot te laag. Blijven de tellingen enige jaren gelijk dan houden afschot en valwild de aanwas in evenwicht en zijn we op de goede weg. Emigratie van reewild speelt een geringe rol indien de inventarisatie wordt gedaan in een groot genoeg gebied (regio). Om het valwild terug te dringen moet het afschot echter omhoog en één der manieren is verlenging van de jachttijden op bok en geit.

Regulering Reewild

LIMBURG

- Afschot bokken
- Telling bokken
- Afschot geiten
- Telling geiten

Foto: Joke Hendriks

Vragenrubriek

-B.J. Arends-

Naar aanleiding van mijn reacties op de vragen die gesteld zijn in Capreolus nummer 3- oktober 1993, wil ik nog het volgende opmerken :

vraag 1: na het eerste gedachtestreepje had ik voor 5000 ha. dit teken > gezet. Hiermee bedoelde ik meer als 5000 ha. maar in de vragenrubriek is dit teken weggelaten.

Na het tweede gedachte streepje had ik voor 5000 ha. dit teken < gezet. Hiermee bedoelde ik minder als 5000 ha., in de vragenrubriek is dit teken weggelaten. Hopelijk berust dit op een misverstand!

Reactie op het schrijven van dierenarts

H. Stigter.

De vragen die de heer Stigter stelt leven bij mij ook al langere tijd. De

oorzaak hiervan is waarschijnlijk dat ik 17 jaar ervaring opgedaan heb als keurmeester van slachtdieren en vlees en nu werkzaam ben als controleur van de Regionale Veterinaire Inspectie Noord.

Binnen het bestuur van een reewildcommissie met een werkgebied van 16.000 ha., waarvan ik deel uit maak, heb ik een voorstel gedaan om een door mij opgesteld vragenformulier per stuk reewild in te laten vullen door de reewildjager. Het vragenformulier is zowel bedoeld voor geschoten wild als valwild. Het gaat hierbij om gerichte vragen waarop men verschillende antwoorden kan geven.

Bij deze zou ik u willen vragen of er belangstelling voor een dergelijk formulier bestaat. Tevens is het misschien zinvol om eens met de heer Stigter van gedachten te wisselen.

Keuringsresultaten van de reebokgeweien Vorden 1994

-H. Eikelboom-

Er zijn enkele beschouwingen verschenen over de laatste Nationale Reewildbeheertentoonstelling te Vorden; maar tot nu toe is geen aandacht geschonken aan de resultaten van de keuring van de reebokgeweien.

In aansluiting op de publicaties over de resultaten van de verschillende voorgaande keuringen (zie onder meer Het Reewild 5e jaargang, nummer 3, september 1988 en Het Reewild, Nieuwsbrief nummer 2, september 1991), gaan we hierop nu wat dieper in en komen dan aller-

eerst tot onderstaande reeks over de op de verschillende tentoonstellingen toegekende punten aantallen van de 25 sterkste aanwezige geweien:

jaartentoonstelling:

1957

1960

1963

1966

1696

1972

1976

1979

1982

1985

1988

1991

1994

Dit resultaat leidt tot de conclusie, dat we ook in de afgelopen periode op het peil gebleven zijn, dat eind zeventiger jaren werd be-

gemiddelde punten aantal
25 beste geweien:

106.7

102.1

107.3

109.6

105.0

103.1

107.3

114.0

110.4

115.9

121.3

niet bekend

116.3

Foto: Joke Hendriks

reikt, een bewijs dat we met het gevoerde reewildbeheer en -beleid op de goede weg waren wanneer we de getoonde top hiervoor als graadmeter nemen. We kunnen slechts hopen, dat de veranderingen in het beleid geen nadelige gevolgen zullen hebben op de kwaliteit.

Grotere deelname gewenst

Naar de vermelding van het gemiddelde puntenaantal van de 25 beste geweien, zijn er meer aantekeningen te maken. Allereerst was de inzending van 61 geschoten bokken en 4 stuks valwild aan de krappe kant. Voor een volgende tentoonstelling (over 3 jaar) is een grotere deelname zeker gewenst.

Van deze 61 geweien kwamen er, volgens internationale normen gerekend, 2 in aanmerking voor een gouden medaille, 8 voor zilver en 20 voor brons, terwijl 31 geweien niet medaillewaardig waren. Opmerkelijk is overigens dat de 4 stuks valwild (1 uit Noord-Brabant en 3 uit Flevoland), ondanks hun vrij jonge leeftijd (drie waren 3 jarig, één was 6 jarig) alle vier voor een gouden medaille in aanmerking zouden zijn gekomen!

Nu we het toch over de leeftijd hebben, deze is ook bepaald van de ingezonden geschoten bokken. Van 59 is deze vermeld. De verdeling

over de verschillende leef-tijdsklassen is als volgt:

2 jarig	1
3 -,-	2
4 -,-	6
5 -,-	23
6 -,-	13
7 -,-	11
8 -,-	2
9 -,-	1
niet bekend	2
	<hr/> 61

Van deze 59 zijn er dus eigenlijk 9 op een te jeugdige leeftijd geschoten (de 2 en 3 jarige zeker, over de 6 vierjarige valt te praten), de overige 50 (dus 85%) mogen beschouwd worden als een goed resultaat van een goed beheer, als een goede oostbok, die ruim de gelegenheid heeft gehad zijn goede kwaliteiten te vererven.

Regionaal de inzending bekijken, ontmoeten we allereerst het sterkste gewei, gewaardeerd met ruim 169 punten en hiermee het Nederlands recordgewei (ruim 184 punten van Tonckens uit Westervelde) dicht naderend; interessant genoeg wederom afkomstig uit het noordelijk deel van Nederland. Flevoland kwam weer sterk naar voren met 12 medaillebokken, maar toch hebben we de indruk dat de kwaliteit over de hoge top van voorbije jaren heen is, ondanks het tot dusver hier

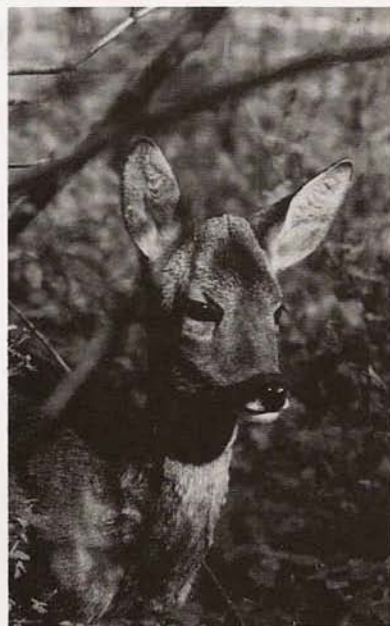

Foto: Joke Hendriks

gevoerde voorbeeldige reewildbeheer.

Iets wat overigens niet onverwacht komt, nu ook hier de bodem door het toegenomen in cultuur brengen iets van haar kracht lijkt te gaan verliezen. Ook Noord-Brabant had een goede inzending, met 9 medaille bokken, daarna kwamen Gelderland met 4, Utrecht met 2 en Overijssel en Zeeland met 1 medaille bok.

Conclusie

Vorden 1994 was wat de omvang van de inzending van de trofeebokken iets aan de lage kant, maar de goede kwaliteit van deze top vergoedde veel. Moge toch Vorden 1997 weer een bredere deelname brengen.

Leeftijdsbepaling aan de hand van

-Wolfram Osygan-

Bron: Wild und Hund

12/92

Van alle methodes van leeftijdsbepaling aan de hand van de trofee geldt het slijpplaatje als oudste, gemakkelijkste en trefzekerste. Maar hoe exact valt de leeftijd met deze methode werkelijk te bepalen?

Overal daar, waar de trofeeënjacht diep geworteld is, geldt ook de bepaling van de leeftijd van het geschoten wild als vanzelfsprekend.

Aan de hand van de leeftijd en de kwaliteit wordt vervolgens op keuringen een oordeel geveld: goed of fout afschot. Zoals bekend, kan de kwaliteit gemakkelijk met behulp van weegschaal en meetlint worden vastgesteld. De leeftijdsbepaling is bij hertachtigen (Cerviden) echter met wat meer obstakels verbonden. Door het jaarlijkse afwerpen van het gewei ontbreken de voor andere horendragers typerende jaarringen. Bij de reebok wordt daarom naar andere indicaties gekeken: lengte en positie van de rozenstokken, vorm en afmetingen van de

rozen, ontwikkeling van het neustussenschot, van de schedelnaden, en, als belangrijkste, het slijpplaatje van (over het algemeen) de onderkaak.

Slijtageproces

Het is bekend, dat reeën hun definitieve gebit tussen de 10e en de 13e maand ontwikkelen. Een aantal kiezen wisselt, en andere groeien nu pas door. Gedurende deze periode kan er dus aan de hand van het al dan niet

aanwezig zijn van bepaald kiezen een vrij nauwkeurige inschatting van de leeftijd gemaakt worden. Daarnaast laten de laatstgekomen kiezen over het algemeen nog geen tandbeen zien. Door gebruik beginnen de kiezen te slijten op slijtvlak en wordt geleidelijk steeds meer tandbeen zichtbaar op het kauwvlak-bruine verkleuringen aan de zijkant van de kiezen zijn terug te voeren op aanslag. Door het afslijten van de kiezen worden

slijpplaatje

de groeven en plooiën in de kiezen allengs ondieper, tot ze zelfs helemaal verdwijnen. Als dit punt eenmaal bereikt is wordt het proces versneld. Als het gehele wrijfvlak nog slechts een dun plaatje tandbeen is, staan de tandwortels op punt van doorkomen en zal de kies binnenkort uitvallen.

Individuele slijtage

Samenvattend, kiezen zijn aan forse slijtage onderhevig. Hoe verder deze slijtage

is voortgeschreden, hoe langer de gebruikperiode dus geweest moet zijn. Deze logische redenering zal iedereen beamen. Het is echter maar de vraag, in hoeverre dit slijtageproces bij elk individu zodanig hetzelfde verloopt, dat het eindresultaat tot een volledig betrouwbare leeftijdsbepaling kan dienen. In dat geval zou de tandsubstantie steeds exact gelijk van scheikundige samenstelling en hardheid moeten zijn, alle kiezen zouden

steeds even groot en sterk zijn, kaken dezelfde lengte hebben, en de kaken in dezelfde positie ten opzichte van elkaar staan. Ook zou het wild zowel kwalitatief als kwantitatief hetzelfde voedsel tot zich moeten nemen, en dezelfde herkauwingsgewoontes hebben. Dit laatste punt is al meteen van tafel te vegen, aangezien het reewild zich in de meest uiteenlopende biotopen ophoudt, wat een grote variatie in voedselopname

met zich meebrengt. Zo moeten reeën in uitgestrekte bossen of in de bergen noodgedwongen zonder cultuurgewassen als graan en koolzaad uitkomen, en zich volledig voeden met grassen, bladeren, kruiden, knoppen, vruchten enzovoort. Deze voeding heeft ongetwijfeld een andere belasting van de kiezen tot gevolg dan een breder voedingspectrum.

Wildmerkonderzoek

Het is zodoende niet meer dan logisch, dat wild van gelijke leeftijd uit verschillende gebieden verschillen in slijtage laat zien. Ouder on-

derzoek met wildmerken heeft hiervoor al afdoende bewijs geleverd. Na uitgebreid onderzoek kwam Bieger al in 1932 tot de conclusie, "dat de leeftijd van het reewild gemiddeld een jaar te hoog wordt ingeschat. In enkele gevallen zijn de verschillen nog aanzienlijker, terwijl ook te jonge inschattingen voorkomen". Hij komt tot de conclusie, dat gemiddeld hooguit 50% van de bepalingen juist is. Bij 25% zijn minder zwaarwegende fouten gemaakt, terwijl bij de resterende 25% aanzienlijke fouten gemaakt zijn. "Deze

fouten kunnen zo zwaarwegend zijn, dat de leeftijdsbepaling als geheel geen volledig betrouwbare basis voor wetenschappelijk onderzoek kan vormen. Maar ook de jager in de praktijk kan niet zeker zijn van de aanwijzingen" (Bieger, 1932, Die Auswertung der Wildmarkenforschung).

Snijtanden

Bieger stelde voor de slijtage van de snijtanden evenveel gewicht mee te geven als die van de kiezen, en in het geval van een aanwijsbaar verschil de minst versleten van de twee als uitgangspunt te

Foto: Joke Hendriks

nemen. Ook Riek komt tot de conclusie, dat "de leeftijdsschatting aan de hand van één tand, met name de het meest afgesleten voorste kies, geen betrouwbare resultaten opleverde. Vooral op hogere leeftijd werden afwijkingen tot zes jaar vastgesteld. De derde kies leverde de minste afwijkingen op, aangezien deze pas na twaalf maanden door-groeit, en zodoende de minste belasting ondergaat. Als enige bruikbare en betrouwbare methode is de combinatie van alle kenmerken van alle kiezen inclusief de kleur gebleken" (Riek, 1970, Alter und Gebissabnutzung beim Rehwild).

Hardheid van het tandbeen

Als reden voor de afwijkingen wordt aan de verschillen in hardheid gedacht. Deze valt onder ander vast te stellen aan de lichtere kleur van het tandbeen. Riek stelde namelijk bij een experiment vast, dat bij gelijk tandvolume en slijtage tanden met donkerbruin tandbeen een hoger kalkgehalte hadden dan die met lichtgeel tandbeen. Wagenknecht zette deze inzichten om in een tabel, die het slijtageverloop voor de verschillende leeftijdsklassen weergeeft. Zodoende weten we, hoe de kaak van een vijfjarig stuk eruit moet zien, waarbij bruin of bijna

Foto: Joke Hendriks

zwart tandbeen een leeftijdsverhoging met twee tot vier jaar tot gevolg heeft. Nu is het echter zo, dat bepaalde tandbeen-kleuren niet biotoop-gebonden zijn. Ik heb zelf verscheidene keren binnen een bepaald gebied zeer verschillende kleuringen waargenomen. Analyse van wildmerken liet niet alleen zien, dat even oude reeën niet alleen sterke verschillen in slijtage kennen, maar in voorkomende gevallen zelfs de exemplaren met donkere kleuring meer slijtage opwezen dan die met lichte kleuring. Daarmee is echter de theorie van de hogere hardheidsgraad van donker tandbeen op losse schroeven komen de staan. De oplossing volgde in 1991,

bij de promotie van Michael Saar. Hij promoveerde op een praktijktoetsing van de belangrijkste in de literatuur genoemde methodes van leeftijdsbepaling van reewild aan de hand van schedeltandkenmerken. Hij had 125 schedels en onderkaken van gemerkte reeën tot zijn beschikking. Om te beginnen liet hij de leeftijd aan de hand van slijpplaatjes door drie ervaren wildbiologen inschatten. Alle drie kwamen (gemiddeld) tot ongeveer 62% juiste bepalingen, 25% één tot twee jaar te laag en 13% evenveel te hoog. Aangezien echter 20% van de onderzochte reeën jaarling was en ook eenvoudig en korrekt ingeschat werd, resteerde voor

de meerjarige reën slechts 20 % waarbij alle drie de experts dezelfde juiste inschatting hadden gemaakt. Deze cijfers geven stof tot nadenken.

Hardheid van het glazuur

Ook Saar viel het verschil tussen de theorie en de praktijk van de vermeende samenhang van slijtage en tandbeenkleur op. Met speciale diamantboor apparatuur heeft hij vervolgens alle kaken onderzocht op hun hardheidsgraad. In hardheidsgraden uitgedrukt kwam hij tot onder- en bovenwaarden van respectievelijk 139 en 331, gemiddeld 225, voor het glazuur, tegenover 73 en 105, gemiddeld 87, voor het tandbeen. Oftewel, het hardste glazuur was 2,38 maal harder dan het zachtste, terwijl dit verschil bij het tandbeen maximaal 1,48 was. Saar kwam tot de conclusie, dat de hardheid van het tandbeen nauwelijks verschilt van ree tot ree, terwijl er wel grote verschillen bij het glazuur vast te stellen zijn. Slijtageverschillen komen dan ook niet voort uit verschil in hardheid van het tandbeen maar van het glazuur. Aan gezien het tandbeen bij het jonge ree nog volledig omgeven wordt door glazuur, duurt het in geval van harder glazuur evenredig langer tot het tandbeen wordt aan-

getast, waardoor de slijtage zichtbaar wordt. In deze gevallen wordt een stuk dus te jong ingeschat, terwijl bij zachter glazuur het tegenovergestelde geldt. Omdat de individuele hardheid van het glazuur met het oog niet te zien valt, zullen we voor de leeftijdsschatting aan de hand van het slijpplaatje met een afwijking van enkele jaren rekening moeten houden.

Slechts 20% van de leeftijdsbepaling is juist

"Oud genoeg"

Om misverstanden te voorkomen: de tanden van reën boven de vijf jaar vertonen over het algemeen een dusdanige slijtage, dat in elk geval een oordeel "oud genoeg", "oud", of "zeer oud" gerechtvaardigd worden kan. Preciezer dan dit wil de schutter het meestal niet weten, en de afnemer van het vlees oordeelt slechts naar "jong" en "oud", oftewel mals of taai. Netzomin is de slijtage belangrijk bij de bekende "afschotbok", met een niet aan de beheerdoelstellingen beantwoordende trofee, aangezien dit afschot in principe altijd goed is. Bij oogstbokken kan dat ene millimetertje het verschil uit-

maken tussen gouden medaille en (schaam-) rode punt. De driejarige met een slijtagebeeld van een vijfjarige heeft hier goede kansen, omdat niet snel de betrouwbaarheid van het slijpplaatje in twijfel getrokken zal worden. Als de voorste kies echter geen enkele slijtage vertoont, wordt de roep om andere leeftijdsbepalingsmethodes al snel hoorbaar. Maar ook hier interesseert minder de daadwerkelijke, exacte leeftijd van de bok, alswel het al dan niet binnen de afschotbepalingen blijven.

Wildmerken

Zolang er geen betrouwbaarder methode beschikbaar is en voorlopig kan daar geen sprake van zijn- zullen we met deze onnauwkeurige slijpplaatjesmethode moeten leven. Voor een groffe inschatting voldoet de methode hoe dan ook. Wie deze onnauwkeurigheid niet verdragen kan, kan altijd naar het instituut, waar de leeftijd aan de hand van de zeer bewerkelijke analyse van de wortelcementzones wordt bepaald. Hiermee kan hij met een zekerheid van 85 % de leeftijd te weten komen. De nagestreefde 100 % betrouwbaarheid valt bij reewild slechts met één methode te bereiken: merken.

Foto: Joke Hendriks

Nazoek

-T.T. Faber-

Hierbij maak ik gebruik van uw oproep om materiaal aan te leveren voor uw tijdschrift, en wel over het onderwerp nazoek. In Capreolus nummer 5 juni 1994 noemt de secretaris van de Vereniging Het Reewild, M.A. Aberson dit een gevoelig onderwerp waaronder een open discussie mogelijk is. Ik neem graag deel aan deze discussie.

1. Ik ben het met Stefan Kolle eens dat openheid over het in Nederland te voeren reewildbeheer te verkiezen is boven het in eigen kring houden van bepaalde zaken zoals door de heer W.J. Huygen, nota bene redacteur van De Nederlandse Jager, wordt bepleit. Juist dat laatste zal namelijk in anti-jagerskringen tegen ons gebruikt worden: die jagers hebben zeker wat te verbergen! Correcte feiten en cijfers mogen openbaar gemaakt, en onze vrienden, burens en collega's mogen weten dat we jagen: als ze geïnteresseerd zijn nodigen we ze uit als drijver of als gezelschap op de hoogzit.

2. Als ik 45% van de door mij geschoten reeën moest

nazoeken zou ik mijn geweer aan de kapstok hangen. Iedere keer die onzekerheid of je het dier een lijdensweg hebt bezorgd! Reewildbeheer is een voorrecht, maar een nog grotere verantwoordelijkheid. Wellicht kan de heer P. Schneider de lezers van Capreolus uit de doeken doen hoe hij tot een nazoek van 45% komt. Zelf heb ik slechts ervaringen uit ons Drentse veld. Van de laatste 48 door ons geschoten reeën hebben wij diverse gegevens genoteerd. Daaruit blijkt onder andere dat 37 dieren op de plek omvielen, 9 dieren na het schot een afstand van 0-50 meter en 2 dieren een afstand van 50-100 meter aflegden, vervolgens om te vallen. Nazoek was slechts nodig bij 2 dieren, ten gevolge van de onoverzichtelijkheid van het terrein. Beide keren werd de hond ingezet die ons bij het reeds dode dier bracht. Onze nazoek bedraagt dus 4,2%, veel reëler en meer van toepassing op de Nederlandse reewildjager dan het door de heer Schneider genoemde percentage.

3. Hoe klein ook de kans dat nazoek noodzakelijk is, je moet kunnen beschikken

over een goede hond. Diploma's zijn geen 'must'. Onze jachtopzichter bezit een jachtgebruikshond zonder enige kwalificatie, die haar eerste nazoek -met succesverrichtte op een leeftijd van 9 maanden. Heb je zelf of heeft je jachtopzichter geen geschikte hond, dan biedt de zweethondenlijst van de Verenigingen Het Reewild uitkomst: verplichte bagage dus als je op de reeën gaat.

Aanmerking van de redactie

Voor de goede orde, onafhankelijk van het realiteitsgehalte van de percentages voor nazoek die door de verschillende schrijvers worden aangevoerd moet worden vastgesteld dat de meeste gevallen de noodzaak tot nazoek wordt veroorzaakt door onoverzichtelijk terrein. Indien het terrein dat de heer Faber bejaagt zeer overzichtelijk is, zal dit zondermeer tot andere nazoekcijfers leiden dan bij Zesender; indien deze een zeer onoverzichtelijk veld bejaagt. Dit cijfer hoeft dus ook niets over de kwaliteit van de jager te zeggen. S.K.

Foto: Joke Hendriks

Relativeren

-R. van Cauwenberghe-
Dit stukje werd tevens geplaatst in De Vlaamse Jager

In het Nederlandse tijdschrift voor reewildbeheer (Capreolus van maart 1994) verscheen een interessant artikel van de hand van de heer P. Schneider (pseudoniem Zesender) in verband met het reewildafschot en het zweetwerk oftewel nazoek met de geëigende jachthondenrassen (Hannoveraan,

Beierse brak, Tirolse brak, e.a.). Eindelijk, dacht ik bij mezelf, eindelijk iemand die het aandurft om de realiteit tussen afschot- en zweetwerkquota in duidelijke getallen uit te drukken. Dat het reewildafschot (uiteraard bij bers- en loerjacht) resulteert in 45% nazoek is een Europees jachtrealiteit. Met verbazing en ongeloof heb ik de reactie van de KNJV (bij brief van de heer W.J. Huygen in nummer 5-juni 1994 van "Capreolus")

op het gecijfer van de heer P. Schneider gelezen. In Nederland lijkt men (bij monde van de KNJV) niet overtuigd van die 45% nazoekverplichtingen. Men (?) gewaagt zelfs van het feit dat er op 8000 gestrekte reeën slechts 20 nazoeken noodzakelijk waren ...! Zijn verzet tegen het schrijf- en cijferwerk van de heer Schneider motiveerde de heer Huygen als volgt: "Inderdaad heeft de heer Schneider aan de redactie van de Nederlandse

Jager een artikel aangeboden, waarin voor het gebruik van Zweethonden bij de nazoeek van reewild werd gepleit, en wel op basis van het feit (?) dat dit in 45% van de gevallen noodzakelijk zou zijn. Dit artikel is door ons geweigerd, met als motivering dat het publiceren van een dergelijk getal politiek en gevoelsmatig ons inziens onverstandig zou zijn. We zouden immers de kwaliteit van de Nederlandse reewildjagers voor de buitenstaanders beneden de maat afschilderen, hetgeen niet waar is en dus niet nodig.

Al wordt een ree vijftig of honderd meter ver in de dekking met een perfect bladschot gevonden, dan nog zullen deze, bijna altijd ondeskundige lezers, aannemen dat het stuk een ellendige dood is gestorven'. Toen ik de tegenargumenten van de heer Huygen las, kon ik mijn ogen niet geloven. Is jagen een middel om zichzelf ten hemel te prijzen, of is het een doel om het wild in de vrije wildbaan op verantwoorde wijze te beheren? Is zelfoverschatting een aanvaardbaar kenmerk binnen dat soort weidelijk wildbeheer? Volstaan theoretische kennis en wat afschotervaring om zonder meer te beweren dat elk zogenaamd bladschot (?) het stuk ter plaatse strekt? Moet een jager zich schamen over

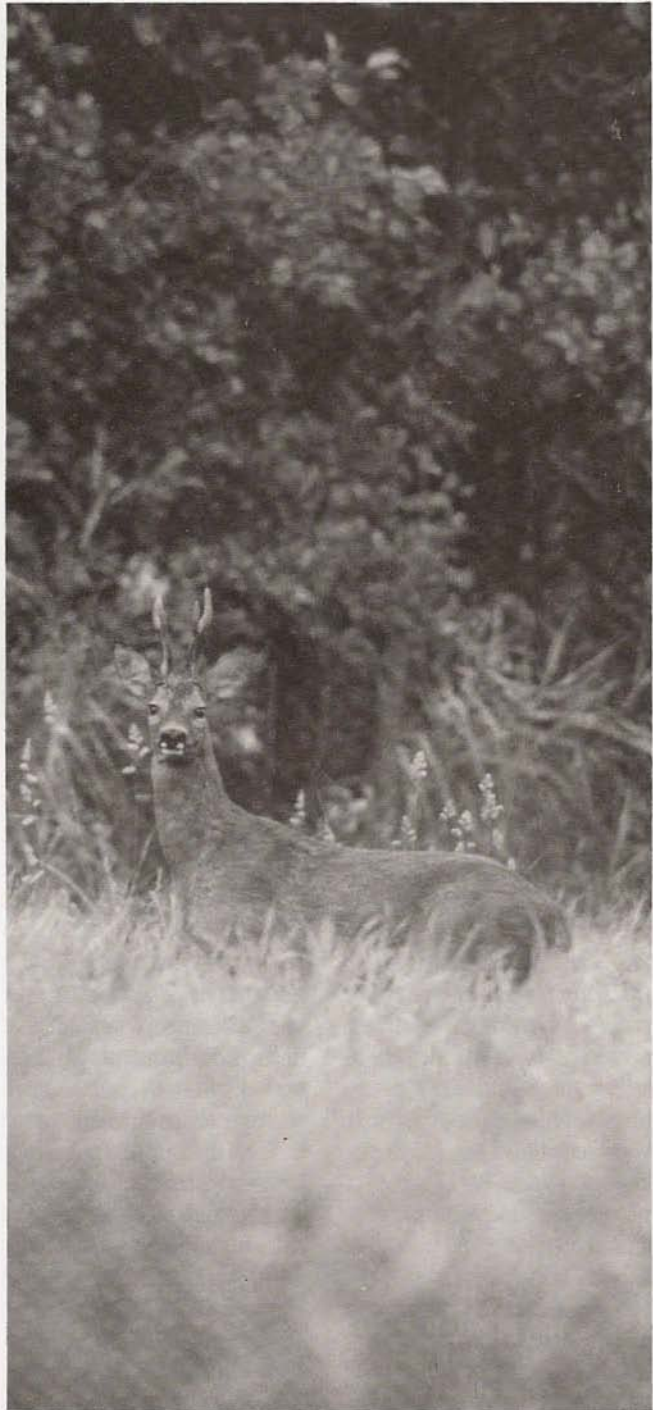

Foto: Arie Visser

het feit dat hij een "getroffen" stuk moet nazoeken? Is nazoeken een logisch verlengde mogelijkheid na elk afschot of is het de bevestiging dat men als jager in de fout ging? Het antwoord op elk van deze vragen geeft een veel eerlijker en weelderiger ruimere betekenis aan dat wat elk afschot binnen een populatiebeheer moet zijn. Er zijn immers veel vergeten en vaak genegeerde factoren die tussen het zien, het beoordelen, het schouderen, het richten, het voorspannen, het afvuren en ... het treffen (?) ... het afschot in fracties van seconden bepalen.

Zowel bij bers- als bij loerjacht zorgt elk onverwacht contact met het wild voor spanning. Uiteraard zal een ervaren jager veel rustiger reageren, maar daartegenover staat dat de inwendige spanning blijft "schussfeber" geldt voor iedereen. Vanaf dat visueel contact verloopt het gebeuren zeer snel:

-beoordelen met de kijker (factor kwaliteit kijker, afstand, licht en zichtbaarheid, inschatten afstand waarbinnen het bewegende wild in blad kan komen, beoordelen van het stuk: fysieke gestalte, trofeekwaliteit, e.a.);

-besluit tot afschot (factor richtkijker en karabijn: afgesteld en ingeschoten, trekkerweerstand, plaats van

wijsvinger, dat wil zeggen kussentje voorste lid op voorspanner en langs trekker, ademhaling, keuze afschotplaats op het stuk, dat wil zeggen plaatsen van retikkel of draadkruis waarbij ook het hoogteverschil bijvoorbeeld in bergstreken of van op de hoogzit tussen schutter en wild een belangrijke rol kan spelen;

-het afschot wordt in zijn kwaliteit ook bepaald door de keuze van het kaliber (snelheid, gewicht en kinetische krachtoverbrenging) en de penetrerende vervorming van het projectiel naargelang de weerstand binnen het wildlichaam (spierweefsel, been, pees, ingewanden) en de herhaalde schokgolven of cavernes;

-een niet onbelangrijke factor begint bij het gedrag van de jager-schutter onmiddellijk na het afschot. Ondanks alle theoretische lessen en evenveel praktische ervaringen blijft de emotie (lees: spanning voor en ontlading na het schot) bij om het even wie voor onverwachte reacties zorgen. Nieuwsgierigheid (in dit geval om het resultaat te zien) is een moeilijk te bedwingen instinct. In veel gevallen hebben wij het daar allemaal moeilijk mee, maar bij elke confrontatie leren wij met iets meer beheersing op te treden. Ook hier telt de gouden waarheid dat de mens leert door en langs

zijn fouten om. Maar zijn dat wel fouten? Beheersing moet je leren over de weg van vallen en opstaan. Zelfs de meest vakbekwame jagers kunnen binnen de korte tijdspanne van seconden die aan het afschot vooraf gaan, emotioneel zeer sterk bewogen zijn. Het enige middel om die gedragslijn te overbruggen is concentratie, dat wil zeggen beredeneerd handelen om de opwinding naar later te verdringen.

"Al wordt een ree 50 of 100 meter ver in de dekking met een perfect bladschot gevonden, dan nog zullen deze, bijna altijd ondeskundige lezers, aannemen dat het stuk een ellendige dood is gestorven...." Is een jager deskundig wanneer hij de waarheid wil verdoezelen en zijn wettelijke plicht tot zelfbedrog verminkt? Bij mijn weten en met mijn ervaring ter zake, is een perfect bladschot nooit synoniem aan dood ter plekke liggen. Met een kogel dwars door het hart zal elk stuk afspringen om pas te breken wanneer de hersenen (het centraal zenuwstelsel) geen bloedtoevoer meer krijgen. Het is aan de deskundige jager verplicht om de ondeskundige lezer voor te lichten met realistisch concrete feiten. Om een stuk ter plaatse te strekken moet de plaats van de kogelinslag tot op de millimeter na nauwkeurig geplaatst zijn. Wie dat op tien

Foto: Arie Visser

te strekken stukken vijf maal lukt, is zeer vakbekwaam. Wie op tien gestrekte stukken slechts vijf maal vakbekwaam en weidelijk verantwoord (ook wettelijk toegestaan Besl.Vl.Exec., 16 juni 1993-30 juni 1998, Hfst.II § 2, lid 3) nazoekt, is een goede jager. Wanneer wij onze plaats in de natuur en onze taken binnen het natuurbeheer willen bevestigen met objectief verantwoordelijke beheerspraktijken, dan moeten wij onszelf niet verloochenen. Wij moeten de "goegemeente van ondeskundige beunhazen en mi-

lieuprovocateurs" niet naar de mond praten. Wij moeten onze weidelijke plichtenleer niet tot de bedelstaf veroordelen. Ik blijf respect opbrengen voor de persoon van de heer Huygen, alleen vind ik het pijnlijk dat hij doet alsof zijn neus bloedt. Hoe kunnen wij jonge jagers educatief begeleiden, wanneer wij in onze eigen tijdschrift en de waarheid moeten verzwijgen om "ondeskundige buitenstaanders" niet op de tenen te trappen? In die zin antwoordde ook de heer S. Kollé in zijn redactioneel: "Wij zijn, als re-

dactie, van mening dat juist nu de Nederlandse jacht veelal onder druk van buitenaf staat, het betrachten van volledige openheid van levensbelang is. Als wij de ons niet zo welgezinde buitenstaanders ook maar de geringste aanleiding geven om ons, naast alle andere verdachtmakingen, van verdoezelen van feiten te betichten, brengen wij de Nederlandse jacht onherstelbare schade toe. Juist volledige openheid naar alle kanten toe, het laten zien dat men en potentieel probleem onderkent en alle stappen ter voorkoming onderneemt, is de weg naar het winnen van het vertrouwen van de Nederlandse bevolking". Wanneer wij in die reactie het woord "Nederlandse" vervangen door "Vlaamse Gewestelijke" is de tekst ook voor ons bruikbaar. Ondeskundige lezers (lees: buitenstaanders) zullen ook nu de brief van de heer Huygen gelezen hebben. Rest de vraag hoe zij op zijn "gladstrijkerij" zullen reageren. Nergens in Europa heeft de jacht nog genoeg krediet om zich de luxe van een leugen om bestwil te veroorloven. Wie de anti-jacht beweging het gebrek aan wetenschappelijk gefundeerde argumenten van verzet aanwrijft, doet er goed aan om zichzelf en de rest van het jachtthet niet achter leugens te verbergen.

Nieuws van ons secretariaat en ledenservice

-J.E. van Herp-Bruynius-

Begin september heeft de administratie van de Vereniging de herinneringen contributie 1994 verzonden. Langs deze weg wil ik u vragen deze gelden zo spoedig mogelijk

over te maken, zij komen tevens ten goede aan uw gewaardeerde regio.

Videobanden en Jachtliteratuur

Dhr. Spijkerman heeft een uitgebreide collectie Jachtli-

teratuur en Videobanden. Bent u geïnteresseerd kunt u vrijblijvend contact opnemen met de heer J. Spijkerman te Sittard tel: 046-521451. Leuk idee! voor een verjaardag, een relatiegeschenk en voor de komende feestdagen.

Foto: Joke Hendriks

